

FACTORII CE PROVOACĂ LEZAREA SECURITĂȚII ECONOMICE A REPUBLICII MOLDOVA

Tatiana COLUN

Universitatea Tehnică a Moldovei

Abstract: *The need for security is a very important aspect for individuals, companies, society, and the state as a whole. In turn, economic security is an indispensable resource of everyday life that allows the individual and the human community to achieve their aspirations, so the issues of economic security have always been relevant and current. The theme of economic security is becoming more and more acute due to very dynamic, contradictory tendencies and events in the modern world. As a result, the approach to the concept of economic security is very important, as it must guarantee the country's independence, its stability, improving the quality of people's lives, the development of science and technology.*

Cuvinte cheie: *Securitate economică, attribute economice, amenințări.*

Fundamente ale securității economice.

Fundamentul teoretic al apărării colective este de natură neo-liberală: Lord, Keohane, Wallander și Haftendorn au introdus argumentul resurselor economice în dezbaterile privind costurile apărării, introducând astfel și primele elemente de securitate economică. Ei s-au concentrat, pentru prima oară, pe costurile și beneficiile conflictelor și au introdus valoarea adăugată a instituțiilor internaționale în soluționarea conflictelor și evitarea anumitor amenințări de securitate, modelul fiind la origine ONU, OSCE, dar și NATO [1].

Astfel, securitatea economică, până nu demult, a constituit obiectul de abordare, în special, al savanților occidentali. S. Ronis a remarcat faptul că securitatea economică reprezintă elementul de bază al securității naționale [2].

Totuși, în condițiile transformării socio-economice din anii '90 ai secolului al XX-lea a apărut necesitatea de a studia mai aprofundat aspectele asigurării securității economice. Drept urmare, la începutul secolului XXI, tema asigurării securității economice a început să fie studiată de către oamenii de știință din Moldova, precum sunt: G. Belostecinic [3], D. Parmacli [4], I. Stratan [5], D. Ingnatiuc [6], A. Galben [7] și alții.

Astfel, G. Belostecinic a analizat securitatea economică ca o stare a sistemului relațiilor economice între subiecții economici, persoanele fizice, instituțiile de stat, atât în cadrul economiei naționale, cât și în domeniul activității economice externe [8], cu opinia căruia autorul acestei lucrări incontestabil este de acord.

La rândul său, T. Pigui accentuează că securitatea economică reprezintă un concept complex și dinamic. Complexitatea sa derivă din multitudinea de procese și fenomene economice, sociale, financiare și nu numai pe care o presupune, pe de o parte. Pe de altă parte, aici, intervine consistent globalizarea, văzută atât ca proces, cât și ca fenomen care acționează sistematic și permanent asupra economiilor naționale. Dinamismul său este dat de ritmul alert al proceselor și fenomenelor economice care se produc atât la nivel național, cât și planetar. [9]. Considerăm că, opinia dlui T. Pigui completează opinia dlui G. Belostecinic din considerentele fenomenelor dinamice economice.

Din punct de vedere legislativ, în Republica Moldova, de asemenea se pune accent pe studierea aspectului de securitate economică. În lista actelor normative care reglementează problemele ale securității economice, prin prisma aspectului securității sunt incluse: Constituția Republicii Moldova, Concepția Securității, Strategia Securității Naționale a Republicii Moldova [10], Proiectul Strategiei Securității Naționale din 2016, Legea cu privire la securitatea de stat [11], Legea privind organele securității statului, Legea cu privire la apărarea națională etc.

O importanță aparte o are și Hotărârea Guvernului nr. 134 din 19.07.2018, pentru aprobarea Strategiei naționale de apărare și a Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei naționale de apărare pentru anii 2018–2022. Mai recent, a fost aprobată Strategia securității informaționale a Republicii Moldova pentru anii 2019-2024.

Analiza evoluției procesului de elaborare a politicii de securitate și apărare, relevă tendința Republicii Moldova, de a menține stabilitate internă și, respectiv, de a consolida o reacție promptă la provocările expuse din exterior, interese geostrategice din exterior, precum și a procesului de constituire a cadrului legislativ intern în domeniu.

Astfel, indiferent de modificarea componentei politice interne, este necesară o revizuire continuă și adaptare la circumstanțele unui mediu economico-politic în permanentă evoluție.

Factorii ce destabilizează securitatea economică în Republica Moldova.

Economia, care evoluează în mod constant, poate rezista amenințărilor economice interne și externe, care sunt fiabile și eficiente, grație implimentării proceselor de atenuare a efectelor destabilizatoare. Securitatea economică este un element major al securității naționale. Indiferent de modul în care ne uităm la nivelul de securitate națională, nu poate fi pusă în discuție necesitatea includerii domeniului economic ca verigă importantă a viabilității națiunii noastre. Fără capital, nu există nici o afacere, fără afacere, nu există profit, fără profit, nu există locuri de muncă și fără locuri de muncă, nu există impozite și nu există capacități militare.

Potrivit Serviciului de Securitate și Informații a Republicii Moldova, securitatea economică este o componentă a securității naționale și rezidă într-o stare a economiei, manifestată prin legalitate, echilibru și dezvoltare.

În acest sens atributele economice de bază ale țării sunt reprezentate de suveranitatea economică și financiară, apărarea, precum și promovarea intereselor economiei naționale, în țară și în exterior. Principale segmente ale securității economice, monitorizate și protejate, sunt securitatea energetică, financiară, bancară și nebancară, securitatea ramurilor strategice ale economiei naționale și a întreprinderilor de importanță vitală, inclusiv prin prevenirea situațiilor excepționale [12].

Totodată, trebuie identificate preventiv vulnerabilitățile din interiorul țării și din exterior, care se prezintă a avea direcționări și efecte cu caracter distructiv. În acest context este fundamental să se dezvăluie esența acestei probleme și aspectele conexe, să se identifice amenințările reale, să se propună metode fiabile și eficiente pentru a le rezolva, precum și să se sugereze modalități de depășire a acestora, având în vedere că procesele de integrare câștigă tot mai mult teren în economia mondială, devenind un factor semnificativ al securității regionale și subregionale și de menținere a păcii.

Cu toate acestea, este în continuă creștere concurența economică, politică și militară dintre puterile mondiale și regionale, tendința de implicare a țărilor mici în această cursă, ceea ce creează riscuri suplimentare, în cazul unei abordări superficiale a scopurilor finale ale concurenței pe arena internațională.

Amenințările la adresa securității economice a statului, în condițiile unui sistem financiar subdezvoltat și, în consecință, a economiei în general, vin de la „reacția în lanț” a crizelor financiare și economice într-o serie de țări industrial dezvoltate.

Amplificarea continuă a inegalității dezvoltării economice, și, prin urmare, a calității vieții între țările în procesul de reformare și țările industrial dezvoltate contribuie la creșterea migrației necontrolate în masă, pierderea forței de muncă calificate, dar și introducerea în masă a capitalului străin în domeniul financiar, ceea ce poate complica pe viitor, finanțarea direcțiilor prioritare de dezvoltare a economiei naționale [13].

Amenințările de securitate sunt obiective și apar ca urmare a unei ciocniri a intereselor indivizilor, a segmentelor societății, a claselor, a statelor, pe măsură ce interacționează în procesul de dezvoltare socială.

Astfel, se poate susține că cele mai profunde amenințări la adresa securității economice se manifestă prin: presiuni politico-diplomatice și tehnologice, agresiuni informaționale, acțiuni informatice ostile, agresiuni economico-financiare, acțiuni psihologice, culegere de informații și dezinformare, migrațiune cu efecte destabilizatoare, influențare culturală.

Evaluarea impactului negativ în ceea ce privește sistemul economic presupune divizarea impactul asupra factorilor externi (influențe la nivel regional, mondial) și interni (tendențe negative în economie: decizii ale autorităților de stat, operațiuni speculative, reforme nepotrivite) de risc pe termen lung, care afectează negativ securitatea economică, în special stabilitatea și durabilitatea dezvoltării economice a țării. Totodată, în acest context, nu poate fi neglijată forța majoră (catastrofele naturale, grevele) și circumstanțele situate în situații de forță majoră (legislație nefavorabilă, embargo, modificări ale cursului de schimb).

În plus, amenințările la adresa securității economice pot fi clasificate după cum urmează:

- obiective - acestea sunt amenințări apărute în legătură cu situația economică a statului;
- subiective - influența factorului uman, de exemplu;
- potențiale - sunt determinate de poziția geopolitică în stat;
- curente - apar în legătură cu criza financiară;
- reale - cele care există în mod obiectiv;
- ipotetice - concluzia se face pe baza unei analize specifice a situației economice;
- imaginare - apar în imaginația umană și într-adevăr nu există.

Un aspect important este de a analiza laturile securității economice și de a acorda o atenție deosebită factorilor care contribuie la destabilizarea stării de siguranță la acest capitol. În acest sens, mai jos este expusă o posibilă clasificare a factorilor vizați.

Factorul informațional este unul dintre cele mai importante condiții pentru asigurarea securității economice, care se realizează prin funcționarea sistemului de conservare a informațiilor ce constituie secrete de stat și furnizarea de informații organelor de stat și populației cu informații fiabile, inclusiv economice.

Astfel, tehnologiile informaționale moderne au un rol extrem de important în sistemul de securitate economică al țării. Sistemele economice moderne și comunitățile multi-economice utilizează pe scară largă rețeaua economică globală și alte resurse informaționale. În acest sens, trebuie să se ia în considerare pericolele și amenințările pe care agresiunea cibernetică le ascunde și utilizarea tehnologiilor Internet pentru a depăși protecția securității economice a statului și a întreprinderilor individuale.

Factorul social este un concept multidimensional:

- în primul rând, este o tensiune socială, rezultatul căruia pot fi explozii sociale puternice, inclusiv războaie civile, ca urmare a căror economie va suferi atât de mult încât vorbirea despre securitatea economică va deveni superfluă. O țară poate fi aruncată înapoi din dezvoltarea sa, iar necesitatea ajutorului străin va deveni permanentă. Aici, monitorizarea sociologică și prognozarea gradului de tensiune socială devin o sarcină foarte urgentă;

- în al doilea rând, este gradul de nemulțumire socială a populației, care se manifestă în fenomene precum crima, dependența de droguri, alcoolismul etc.;

- în al treilea rând, epuizarea potențialului intelectual al țării. Consecințele unui "exod al creierelor" pot fi, după cum sa remarcat deja, dezastruoase pentru țară. Din nefericire, acest pericol este subestimat de cei asupra cărora securitatea națională, inclusiv cea economică, a Republicii Moldova depinde în mare măsură.

- în al patrulea rând, acestea sunt probleme naționale și probleme legate de refugiați, împărțirea bogăției naționale, barierele lingvistice etc.

Factorii naturali sunt, în primul rând, prezența sau absența resurselor naturale în țară. În cazul lipsei lor, statul, care nu dezvoltă măsuri speciale pentru furnizarea pe termen lung de materii prime și energie pentru producție sau unele modalități de a le înlocui, riscă să intre într-o situație dificilă.

Factorul de mediu are, de asemenea, un impact semnificativ asupra securității economice. Este suficient să menționăm catastrofa de la Cernobîl pentru a avea o idee despre influența factorului de mediu asupra economiei țării. Sub un anumit set de circumstanțe imprevizibile (forța unei explozii, direcția vântului etc.), consecințele pentru unele state ar putea fi foarte deplorabile [14].

Totodată, este necesar de analizat tematica abordată și după influența factorilor asupra entităților economice. În acest sens amenințările la adresa securității economice pot fi, de asemenea, clasificate după zona lor de origine.

- legal (de exemplu, modificări ale legislației cu consecințe negative asupra entităților economice);
- politică militară-politică (deteriorarea situației politice în locul sau în locurile de funcționare a entităților economice);
- economice (condiții nefavorabile de piață);
- climatice (dezastre naturale);
- culturale (xenofobie);
- efectele sociale (efectele adverse ale factorului uman);
- științifică și tehnică (imposibilitatea sau întârzierea aplicării rezultatelor progresului științific și tehnic), etc.

Analiza factorilor și amenințărilor la adresă securității economice a statului constituie un criteriu foarte important, deoarece drept rezultat, se va dezvălui esența și structura sistemului de securitate economică, inclusiv prin investigarea aspectelor instituționale de asigurare a securității economice la toate nivelurile.

Respectiv, după cum accentuează T. Pigui [9] asigurarea securității economice este rezultatul interacțiunii dintre factorii interni și cei externi care potențează sau nu întreg procesul de producție, repartiție și consum al bunurilor și serviciilor realizate într-o economie națională.

Astfel, în vederea construirii unui sistem care să asigure securitatea economică ar trebui să fie realizate mai multe acțiuni, printre care sunt:

- consolidarea instituțională a conținutului securității economice;
- definirea clară a domeniilor de responsabilitate, competențe și funcții ale organismelor guvernamentale;
- reflectarea în reglementările administrative ale acțiunilor și măsurilor specifice, pentru a minimiza impactul negativ asupra sistemului de securitate economică;

- formarea specialiștilor în domeniul "securității economice".

O abordare sistematică va permite identificarea în mod mai fiabil și în timp util a impacturilor negative, dezvoltarea și punerea în aplicare a măsurilor, ce vor servi pentru a minimiza impactul acestora asupra sistemului de securitate economică.

Concluzii

Securitatea economică ar trebui înțeleasă ca fiind un factor esențial al securității naționale și, anume, acela care asigură resursele și echilibrul dinamic al celorlalte componente ale acestui sistem. Respectiv, starea economiei naționale trebuie văzută ca sursă și fundament al eradicării sărăciei, foametei, inegalităților sociale și economice atât între indivizi, cât și diferite regiuni ale unor țări.

Analiza și evaluarea componentelor funcționale ale securității economice ar trebui să fie baza pentru elaborarea unui set de măsuri, care să vizeze combaterea amenințărilor și factorilor care lezează siguranța securității economice, iar implementarea direcțiilor de asigurare a securității economice vor îmbunătăți potențialul economic al țării în ansamblu.

Bibliografie:

1. Iulia Chifu. Opțiunile de securitate ale Republicii Moldova. p.5. Disponibil pe http://www.cpc-ew.ro/pdfs/carte_202.pdf. Accesat la 02.03.2019.
2. Economic security: neglected dimension of national security? Edited by S.R. Ronis. Center for Strategic Conferencing, Institute for National Strategic Studies. Washington, D.C.: National Defense University Press, 2011. P.130.
3. Belostecinic Gr., Sakovici V., Moiseenko E. Securitatea economică a statului: teorie, metodologie, practică. Chișinău: ASEM, 2011. P. 174.
4. Пармакли Д.М. К вопросу жизнеспособности сельскохозяйственных предприятий. В: Проблеми сталого розвитку агропродовольчої сфери в сучасних умовах та шляхи їх розв'язання, матер. міжнар. наук. Семінару (8 жовтня 2015). Одеса: Фенікс, 2015. с.38-46.
5. Стратан И. Безопасность бизнеса. Кишинэу: ELAN-POLIGRAF, 2007. P. 336.
6. Ignatiuc D. Competitivitatea economiei naționale în contextual asigurării securității economice. Teză de doctor în economie. Chișinău, 2013. P. 184.
7. Galben A. Securitatea informației, businessului și a persoanei. În: Revista națională de drept, 2007, nr 12, p. 2-8.
8. Belostecinic Gr., Sakovici V., Moiseenko E. Securitatea economică a statului: teorie, metodologie, practică. Chișinău: ASEM, 2011 p. 97.
9. Pîguî T. Securitate economică și securitate umană globală. Revista Colocviu Strategic, nr.10. August 2004. P. 1. Disponibil pe https://cssas.unap.ro/ro/pdf_publicatii/cs10-04.pdf. Accesat la 01.03.2019,
10. Hotărîre pentru aprobarea Strategiei securității naționale a Republicii Moldova Nr. 153 din 15.07.2011. În: Monitorul Oficial Nr. 170-175 din 14.10.2011.
11. Legea Republicii Moldova securității statului Nr. 618-XIII din 31.10.1995. În: Monitorul Oficial Nr. 10-11 din 13.02.1997.
12. Asigurarea securității economice Disponibil pe <https://sis.md/ro/asigurarea-securitatii-economice> Accesat la 05.03.2019.
13. Provocări și amenințări la adresa securității naționale a Republicii Moldova. Disponibil pe <http://m.moldovenii.md/md/section/591>. Accesat la 01.03.2019.
14. Концепция национальной безопасности Российской Федерации (утверждена Указом Президента Российской Федерации от 17 декабря 1997 г. № 1300) (в редакции Указа Президента Российской Федерации от 10 января 2000 г. № 24). Disponibil pe <http://www.scrf.gov.ru/documents/l.html/>. Accesat la 15.02.2019.